

ROCZNIK TOMISTYCZNY
9 (2020) 2

ROCZNIK TOMISTYCZNY
9 (2020) 2

ΘΩΜΙΣΜΟΣ ΤΑ ΧΡΟΝΙΚΑ
ANNARIUS THOMISTICUS
THOMISTIC YEARBOOK
THOMISTISCHES JAHRBUCH
ANNUAIRE THOMISTIQUE
ANNUARIO TOMISTICO
TOMISTICKÁ ROČENKA

ROCZNIK TOMISTYCZNY
9 (2020) 2

Naukowe Towarzystwo Tomistyczne
WARSZAWA

KOMITET REDAKCYJNY / EDITORIAL BOARD:

Michał Zembrzuski (sekretarz / secretary), Magdalena Płotka (zastępca redaktora naczelnego / deputy editor), Dawid Lipski, Natalia Herold (internet), Izabella Andrzejuk, Artur Andrzejuk (redaktor naczelny / editor-in-chief)

RADA NAUKOWA / SCIENTIFIC COUNCIL:

Adam Wielomski, Stanisław Wielgus, Antoni B. Stępień, Sławomir Sobczak, Arkady Rzegocki, Andrzej Maryniarczyk, Marcin Karas, Krzysztof Kalka, Mieczysław Gogacz, Pavol Dancák, Paul J. Cornish, Mehmet Zeki Aydin, Artur Andrzejuk, Anton Adam

RECENZENCI / REVIEWERS

Antoni B. Stępień, Marcin W. Buwała, Paul J. Cornish, Tomasz Pawlikowski, Marcin Trepczyński, Piotr Mazur, Grzegorz Hołub, Andrzej Jonkisz, Marek Prokop, Mikołaj Krasnodębski, Marek Porwolik, Henryk Anzulewicz, Piotr Jaroszyński, Imelda Chłodna-Błach

REDAKCJA JĘZYKOWA / LANGUAGE EDITORS

Elżbieta Pachciarek (j. polski), Bernice McManus-Falkowska, Ewa A. Pichola, Magdalena Płotka (j. angielski), Christel Martin, Iwona Bartnicka (j. francuski), Adam M. Filipowicz, Michał Zembrzuski (greka, łacina)

PROJEKT OKŁADKI

Mieczysław Knut

OPRACOWANIE GRAFICZNE, SKŁAD I ŁAMANIE

Maciej Głowacki

© Artur Andrzejuk / Naukowe Towarzystwo Tomistyczne (wydawca / editor)

Warszawa 2020

ISSN 2300-1976

Unikalny numer identyfikacyjny – 493506

Rocznik Tomistyczny ukazuje się dzięki pomocy Jacka Sińskiego

Redakcja Rocznika Tomistycznego
ul. Klonowa 2/2
05-806 Komorów POLSKA
www.roczniktomistyczny.pl
e-mail: redakcja@roczniktomistyczny.pl

Druk i oprawa: Sowa Sp. z o.o.
ul. Raszyńska 13
05-500 Piaseczno
www.sowadruk.pl

Spis treści

Od Redakcji.....	9
------------------	---

Rozprawy i artykuły

Przemysław Artemiuk Zbawienie w ujęciu Marcina Lutra i św. Tomasza z Akwinu. Próba soteriologii porównawczej w perspektywie chrystologii kard. Ch. Schönborna.....	13
Jan Pocij O związku między istościami a świadomością i jaźnią.....	41
Dawid Lipski John Peckham's dispute with Thomas Aquinas at the University of Paris – Causes and Effects....	73
Martyna Koszkało Free Will and Moral Evil: John Duns Scotus's Theory.....	89
Marcin Karas Czy Mikołaj Kopernik był filozofem średniowiecznym?	107
Tomasz Ćwiertniak W poszukiwaniu źródłowego doświadczenia filozoficznego. Paralele pomiędzy fenomenologią i filozofią dialogu a współczesnym tomizmem egzystencjalnym	115
Artur Andrzejuk Gilsonian method of the history of philosophy	133
Marek Prokop Metoda identyfikacji bytu w metafizyce tomizmu konsekwentnego.....	145
Janusz Węgrzecki Tomizm jako perspektywa teoretyczna nauk o polityce.....	161
Marcin Klimski Zdroworoządkowe poznanie w praktyce edukacji ekologicznej Kościoła katolickiego	173
Maciej Kulik Arystotelesowsko-tomistyczna koncepcja animacji a współczesne spory bioetyczne.....	187
Michał Ziółkowski <i>Causa irrationabilitatis</i> , czyli o źródłach transhumanistycznej antropologii	203

Edycje i tłumaczenia

Maciej Stanek Kwestia <i>Utrum universale nihil sit aut posterius suis singularibus</i> z zachowanych w rękopisie BJ 2118 <i>Collectanea de anima</i>	229
<Anonymus> <i>Utrum universale nihil sit aut posterius suis singularibus?</i>	239

Sprawozdania i recenzje

Natalia Herold Działalność Naukowego Towarzystwa Tomistycznego w roku akademickim 2019/2020.....	251
---	-----

Michał Zembrzusi	
Obecność myśli tomistycznej na XI Polskim Zjeździe Filozoficznym w Lublinie	257
Izabella Andrzejuk	
Tomizm konsekwentny. Sprawozdanie z Sympozjum tomistycznego, połączonego z wręczeniem Nagród im. Mieczysława Gogacza 16 listopada 2019 roku.....	265
Jerzy Nitychoruk	
Dzieło stworzenia oczami geologa	269
Maciej Bała	
Filozoficzna apologia religii. Propozycja Piotra Moskala.....	277
Jacek Salij	
Rzetelna rekonstrukcja Tomaszowej antropologii. Recenzja Henryk Majkrzak, <i>Antropologia integralna w „Sumie teologicznej” św. Tomasza z Akwinu</i> , Kraków brw., Wydawnictwo „SPES”, Kraków brw., stron 415.....	287
Maciej Nowak	
Recenzja Bartłomiej Krzych, <i>Książeczka o niczym. Prolegomena do nicologii</i> , Siemianowice Śląskie 2017, stron 127.	293
Magdalena Płotka	
Tomasz z Akwinu a interpretacja skanów mózgu. Recenzja Piotr Lichacz, <i>Neuroetyka a Tomasz z Akwinu. O użyteczności myśli średniowiecznej we współczesnych debatach etycznych</i> , Wydawnictwo IFiS PAN, Warszawa 2018, stron 374.....	299
Artur Andrzejuk	
Jacek Woroniecki – mistrz intelektualnego katolicyzmu. Recenzja Piotr S. Mazur, Barbara Kiereś, Ryszard Skrzyniarz, Agata Płazińska: <i>Jacek Woroniecki</i> , red. P. S. Mazur, (<i>Pomniki polskiej filozofii chrześcijańskiej</i> , red. Maciej Bała, Piotr S. Mazur), Kraków 2019, stron 213; też w wersji angielskiej, tamże, stron 218.....	303
Magdalena Płotka	
Filozofia intelektu i filozofia umysłu między średniowieczem a współczesnością. Recenzja Michał Zembrzusi, <i>Filozofia intelektu. Tomasz z Akwinu koncepcja intelektu możliwościowego i czynnego</i> , Wydawnictwo Liberi Libri, bmnw 2019, stron 404.....	307
Anna Palusińska	
Jak istnieje film? Recenzja Artur Mamcarz-Plisiecki, <i>Filozofia i retoryka filmu. Perspektywa realizmu filozoficznego</i> , Lublin 2019, stron 352.	311
Artur Andrzejuk	
Recenzja Anna Mandrela, <i>Tomizm Garrigou-Lagrange’a wobec wizji filozoficznej Teilharda de Chardin</i> , Kraków 2018, stron 249.....	319
Marcin W. Bukala	
Recenzja Paolo Evangelisti, „ <i>Vide igitur, quid sentire debeas de receptione pecuniae</i> ”. <i>Il denaro francescano tra norma ed interpretazione (1223-1390)</i> , Fondazione CISAM, Spoleto 2019, stron X-320.....	323
Bartłomiej Uzar	
Recenzja Bartłomiej Krzych, <i>Liturgia jako auctoritas w myśli teologicznej św. Tomasza z Akwinu na przykładzie traktatu „De Christo” w „Sumie teologii”</i> , Wydawnictwo UNUM, Kraków 2020, stron 141.....	329
Nota o autorach.....	337

Table of Contents

From the Editors.....	9
-----------------------	---

Dissertations and Articles

Przemysław Artemiuk Salvation in Martin Luther's and St. Thomas Aquinas's Account. An Attempt of Comparative Soteriology in the Perspective of Christology of Card. Ch. Schönborn.....	13
Jan Pociąg On Relation between ities and consciousness and the self.....	41
Dawid Lipski John Pecham's dispute with Thomas Aquinas at the University of Paris – Causes and Effects.....	73
Martyna Koszkała Free Will and Moral Evil: John Duns Scotus's Theory	89
Marcin Karas Was Nicolaus Copernicus a medieval philosopher?	107
Tomasz Ćwiertniak In Search of the Source Experience in Philosophy. Parallels between Phenomenology, the Philosophy of Dialogue and Contemporary Existential Thomism.....	115
Artur Andrzejuk Gilsonian method of the history of philosophy	133
Marek Prokop The method of identifying being in the metaphysics of consequent Thomism.....	145
Janusz Węgrzecki Thomism as an Approach in Political Science	161
Marcin Klimski Common sense cognition in Catholic Church's practice of environmental education	173
Maciej Kulik The Aristotelian-Thomistic Conception of Animation and the Contemporary Bioethical Dilemmas.....	187
Michał Ziółkowski <i>Causa irrationabilitatis</i> , on Sources of Transhumanist Anthropology.....	203

Editions and Translations

Maciej Stanek Question <i>Utrum universale nihil sit aut posterius suis singularibus</i> of the <i>Collectanea de anima</i> preserved in MS. BJ 2118	229
<Anonymus> <i>Utrum universale nihil sit aut posterius suis singularibus?</i>	239

Reports and reviews

Natalia Herold Activities of the Scientific Thomistic Society in the 2019/2020 academic year.....	251
--	-----

Michał Zembrzuski	
The presence of Thomistic thought at the 11th Polish Philosophical Congress in Lublin...	257
Izabella Andrzejuk	
Consequent Tomism. Report on the Thomistic Symposium, and Mieczysław Gogacz's award ceremony, November 16, 2019	265
Jerzy Nitychoruk	
The creation through the eyes of a geologist.....	269
Maciej Bała	
Philosophical apology of religion. Piotr Moskal's proposal	277
Jacek Salij	
Reliable reconstruction of Thomas Aquinas's anthropology. Review: Henryk Majkrzak, <i>Antropologia integralna w „Sumie teologicznej” św. Tomasza z Akwinu</i> , Wydawnictwo „SPES”, Kraków brw., pp. 415.....	287
Maciej Nowak	
Review: Bartłomiej Krzych, <i>Księżeczka o niczym. Prolegomena do nicologii</i> , Siemianowice Śląskie 2017, pp. 127.....	293
Magdalena Płotka	
Thomas Aquinas and the interpretation of brain scans. Review: Piotr Lichacz, <i>Neuroetyka a Tomasz z Akwinu. O użyteczności myśli średniowiecznej we współczesnych debatach etycznych</i> , Wydawnictwo IFiS PAN, Warszawa 2018, pp. 374.....	299
Artur Andrzejuk	
Jacek Woroniecki - a master of intellectual Catholicism. Review: Piotr S. Mazur, Barbara Kiereś, Ryszard Skrzyniarz, Agata Płazińska: <i>Jacek Woroniecki</i> , red. P. S. Mazur, (<i>Pomniki polskiej filozofii chrześcijańskiej</i> , red. Maciej Bała, Piotr S. Mazur), Kraków 2019, pp. 213; English version, ibidem, pp. 218.....	303
Magdalena Płotka	
Philosophy of intellect and philosophy of mind between the Middle Ages and modern times. Review: Michał Zembrzuski, <i>Filozofia intelektu. Tomasz z Akwinu koncepcja intelektu możliwościowego i czynnego</i> , Wydawnictwo Liberi Libri, bmnw 2019, pp. 404.	307
Anna Palusińska	
How does the movie exist? Review: Artur Mamcarz-Plisiecki, <i>Filozofia i retoryka filmu. Perspektywa realizmu filozoficznego</i> , Lublin 2019, pp. 352.....	311
Artur Andrzejuk	
Review: Anna Mandrela, <i>Tomizm Garrigou-Lagrange'a wobec wizji filozoficznej Teilharda de Chardin</i> , Kraków 2018, pp. 249.....	319
Marcin W. Bukala	
Review: Paolo Evangelisti, „ <i>Vide igitur, quid sentire debeas de receptione pecuniae</i> ”. <i>Il denaro francescano tra norma ed interpretazione (1223-1390)</i> , Fondazione CISAM, Spoleto 2019, stron X-320.....	323
Bartłomiej Uzar	
Review: Bartłomiej Krzych, <i>Liturgia jako auctoritas w myśli teologicznej św. Tomasza z Akwinu na przykładzie traktatu „De Christo” w „Sumie teologii”</i> , Wydawnictwo UNUM, Kraków 2020, pp. 141.....	329
Note about authors.....	337

Od Redakcji

W 2020 roku po raz pierwszy podzieliliśmy nasz „Rocznik” na dwa zeszyty. Pierwszy z nich w całości poświęcony jest o. Józefowi M. Bocheńskiemu z okazji przypadającej w tym roku 25. rocznicy jego śmierci. Zeszyt drugi ma (charakterystyczną dla „Rocznika”) postać magazynu tomistycznego. Otwiera go obszerna rozprawa Przemysława Artemiuka z teologii, ukazująca polemiczne momenty w ujęciu zbawienia przez Tomasza z Akwinu i Marcina Lutra. Podobnie polemiczno-porównawczy charakter ma artykuł Tomasza Ćwiertniaka na temat koncepcji „doświadczenia filozoficznego” oraz tekst Macieja Kulika omawiający bioetyczne dyskusje wokół problemu animacji. Natomiast Dawid Lipski omawia (po angielsku) polemikę jaką prowadził na Uniwersytecie Paryskim Jan Peckham z Tomaszem z Akwinu na temat filozoficznie ujętej struktury człowieka. Mamy ponadto artykuł o Janie Dunsie Szkocie (Martyna Koszkało) i tekst o Koperniku (Marcin Karas).

Wyróżniającym się zagadnieniem w tym zeszycie „Rocznika Tomistycznego” jest metodologia filozofii, którą podejmują Marek Prokop i Artur Andrzejuk. Ponadto numer przynosi artykuły z pogranicza filozofii bytu i filozofii przyrody (Jan Pocięj i Michał Ziółkowski). Dwa teksty dotyczą zastosowań ustaleń filozoficznych do innych dziedzin: nauk o polityce (Janusz Węgrzecki) i edukacji ekologicznej (Marcin Klimski).

Zeszyt przynosi także ciekawą edycję, przygotowaną przez Macieja Stanka, jednej z kwestii z *Collectanea de anima*, powstałych na Uniwersytecie Krakowskim w 2. połowie XV wieku i przechowywanych w Bibliotece Jagiellońskiej jako rękopis BJ 2118.

Ponadto dział sprawozdań i recenzji prezentuje jak zwykle sprawozdanie z działalności Naukowego Towarzystwa Tomistycznego (Natalia Herold) oraz sprawozdanie z uroczystości związanych z Nagrodą im. Profesora Mieczysława Gogacza (Izabella Andrzejuk), tym razem wzbogacone o wykład Jerzego Nitychoruka, pt. *Dzieło stworzenia oczami geologa*, wygłoszony podczas gali Nagrody w 2019 roku. Natomiast Michał Zembrzuski omawia udział tomistów w XI Polskim Zjeździe Filozoficznym, który odbył się w Lublinie we wrześniu 2019 roku.

Ponadto wydrukowaliśmy kilkanaście różnych recenzji. Jest wśród nich omówienie działalności naukowej i publikacyjnej Piotra Moskala, podsumowujące w pewien sposób jego dokonania na polu filozofii religii, napisane przez Macieja Bałę. Z pozostałych recenzji jedne są wnikliwe i krytyczne, a inne stanowią krótkie omówienia sygnalizujące jakąś publikację. Ich ilość świadczy jednak, że wciąż dużo ukazuje się publikacji oscylujących wokół problematyki filozoficznej lub teologicznej, podejmowanej w duchu nauki Tomasza z Akwinu.

Życzylibyśmy Czytelnikom i sobie, aby tak pozostało!

Artur Andrzejuk
Redaktor Naczelny

Rzetelna rekonstrukcja Tomaszowej antropologii

Recenzja

Henryk Majkrzak, *Antropologia integralna w „Sumie teologicznej” św. Tomasza z Akwinu*,
Kraków brw., Wydawnictwo „SPES”, stron 415.

Tytuł tej rozprawy spontanicznie kojarzy się z dziełem Jacquesa Maritaina *Humanizm integralny*. Jednak problematyka obu tych książek jest gruntownie odrębna. Celem książki Maritaina jest obrona chrześcijańskiego projektu cywilizacyjnego, zagrożonego w XX wieku przez humanizm ateistyczny. Natomiast Henryk Majkrzak ma ambicje zrekonstruować całościową odpowiedź św. Tomasza z Akwinu na pytanie, kim jest człowiek.

Trafna wydaje się decyzja Autora, ażeby podstawowym źródłem dla swoich badań uczynić najważniejsze dzieło Akwinaty, *Sumę teologiczną*. Zarazem – zgodnie z założeniem, że najlepszym interpretatorem Tomasza jest on sam – w książce właściwie nieustannie

przywołuje się teksty pochodzące z innych dzieł tego Doktora. Trzeba zaś Autorowi to oddać, że w spuściźnie Akwinaty jest on zorientowany znakomicie i jest naprawdę kompetentnym znawcą jego myśli.

Wypada w pełni zgodzić się z Autorem, ażeby nie rozdzielać sztucznie w myśli Tomasza antropologii naturalnej, poznawanej drogą samego tylko naturalnego rozumu, oraz antropologii poznawanej na drodze wiary. U Tomasza bowiem obie te drogi się przenikają. Słusznie więc rozpoczyna ks. Majkrzak rekonstrukcję Tomaszowej wizji człowieka od przedstawienia jego stworzonej oraz jego usytuowania w stworzonym przez Boga świecie – aby przejść do rozdziałów, w których systematycznie

opisuje ontyczną strukturę człowieka. W kontekście tego ostatniego stwierdzenia należy odnotować, że Autor, w układzie części drugiej swojej książki, poświęconej ludzkim działaniom, całkowicie zmienił – przedstawioną przez Tomasza – kolejność omawianych problemów. Przypomnijmy, że problematykę tę Tomasz rozpoczyna traktatem *De beatitudine* na temat celu ostatecznego człowieka (w książce rozdział dopiero 8), logicznie następny jest traktat *De actibus humanis* (w książce ta ważna problematyka jest niemal pominięta), następnie *De habitibus et virtutibus* (rozdział 6), po czym traktat *De lege* o społecznej naturze człowieka (rozdział 7) oraz traktat *De gratia* o naszym nadprzyrodzonym powołaniu (w książce rozdział 9). Moim zdaniem skutek takiego odejścia od autentycznie Tomaszowego porządku książka straciła na przejrzystości.

Przednaukowa wiedza współczesnych teologów na temat antropologii Tomasa sprowadza się do dwóch twierdzeń – że Tomasz jest kontynuatorem opartej na teorii hylemorfizmu antropologii Arystotelesa oraz że uzupełnia ją postulowaną przez wiarę chrześcijańską ideą *anima separata*. Owszem, są to twierdzenia zgodne z prawdą, należy jednak – słusznie przypomina Majkrzak – dodać do nich co najmniej trzy twierdzenia następujące: 1) antropologię Tomasa istotnie kształtuje praktycznie nieznaną Arystotelesowi prawda, że człowiek jest bytem stworzonym; 2) istotne konsekwencje dla prawdy o człowieku płyną z faktu, że znajdujemy się w różnorodnych relacjach z innymi bytami stworzo-

nymi; 3) teoria hylemorfizmu domaga się uznania wyższości duszy nad ciałem, jest ona bowiem formą ciała, a zatem zasadą życia. Ta ostatnia prawda wyjaśnia nam, dlaczego Akwinata, mimo że tak istotnie dowartościował naszą cielesność, jednak w nauce o człowieku zajmuje się przede wszystkim duszą.

Jako szczęśliwą oceniam decyzję Autora, ażeby po napisaniu kolejnych rozdziałów, poświęconych ciału oraz duszy, w odrębnym rozdziale przedstawić Tomaszową wizję ich obu, tzn. ludzkiej osoby. Trzy warunki muszą być, zdaniem Akwinaty, spełnione, aby można było mówić o osobie: jest to byt jednostkowy, samoistny oraz rozumny. Warunek pierwszy wyjaśnia, dlaczego w religiach i kulturach panteistycznych lub panteizmem skażonych nie zdołano sobie uświadomić, że człowiek jest bytem osobowym – panteizm bierze się bowiem z niezrozumienia, że to, co jednostkowe jest wcześniejsze od tego, co powszechne.

Kwestionowanie warunku drugiego przez wielu myślicieli nowożytnych i współczesnych – żeby przypomnieć chociażby tezę Hume'a, jakoby dusza była tylko strumieniem świadomości – jest ważną przyczyną powstania zarówno XX-wiecznych totalitaryzmów, jak współczesnego lekceważenia dla życia poczętego, nieuleczalnie chorego oraz znajdującego się w fazie terminalnej. Szkoda, że Autor ograniczył się tu jedynie do wyliczenia nazwisk myślicieli, i to ustawiając w jednym szeregu myślicieli bardzo różniących się od siebie (s. 237). Zarazem z satysfakcją pragnę zwrócić uwagę na znakomity podroz-

dział, poświęcony godności osoby (s. 239-248).

Trzeci wymiar, warunkujący bycie osobą, rozumność, jest dziś przedmiotem szczególnie pozytywnych pogłębień. Dzięki takim kierunkom, jak personalizizm czy filozofia dialogu, coraz więcej rozumiemy, że rozumność wręcz ze swej natury domaga się dopełnienia w miłości – także kard. Wojtyła, z właściwym sobie talentem ujmowania w niewielu słowach tego co istotne, napisał kiedyś, że „osoba jest takim dobrem, że właściwe i pełnowartościowe odniesienie do niej stanowi tylko miłość” (s. 246).

Należy podkreślić, ks. Henryk Majkrzak obdarzył nas bardzo wartościowym i potrzebnym opracowaniem. W dziełach tak całościowych bywają poniekąd nieuniknione przeoczenia i niedoróbki. *Antropologia integralna* też nie jest od nich wolna. Jednak zauważmy: Autorowi ani razu nie zdarzyło się, ażeby istotnie zniekształcił albo przeinaczył myśl świętego Tomasza. Tylko tomistom o najwyższych kompetencjach to się udaje.

Z obowiązku recenzenta jednak (i powinności wobec Czytelników książki) wypada zwrócić uwagę na niektóre usterki i sprawy dyskusyjne w książce ks. Majkrzaka, np. Autor niezbyt ostrożnie napisał jakoby „Akwinata był przekonany, że człowiek ze swej natury jest zdolny do ukształtowania sobie pojęcia Boga” (s. 85). Być może chciał on powiedzieć, że człowiek może poznać Boga (jako początek i cel wszystkich bytów) nawet za pomocą samych tylko naturalnych władz poznawczych. Tak charakterystyczna dla Akwinaty nauka o analogiczności naszego poznania Boga

głosi przecież, że jesteśmy zdolni utworzyć jedynie pojęcia o Bogu. Natomiast pojęcie Boga (w sensie: pojęcie zawierające w sobie treść proporcjonalną do tego, kim Bóg jest rzeczywiście) jest grunturowanie niemożliwe – jaka bowiem treść mogłaby być proporcjonalna do tego, co nieskończone? Wyraźnie pisze o tym Tomasz m.in. w rozdziałach 24 i 25 swojego *Streszczenia teologii*.

Pogłębienia domagałoby się twierdzenie, że również o naszym ciele mówimy *ja*, „natomiast o poszczególnych częściach ciała nie mówimy *ja*, ale stwierdzamy, że należą one do naszego ciała” (s. 116). Przypomina się tu spostrzeżenie Maritaina, że chociaż w odniesieniu do poszczególnych członków naszego ciała odnosimy czasownik „mieć”, to jednak nie wyraża on stosunku własności, czego dowodem jest nieprzekładalność zdań typu „mam rękę” na stronę bierną (tak jak mające analogiczną strukturę zdanie „mam koszulę” możemy przełożyć na zdanie „koszula jest posiadana przeze mnie”).

Przedstawiając etykę Akwinaty, ks. Majkrzak powtarza nie do końca trafne przekonanie większości współczesnych tomistów i twierdzi, jakoby Tomasz skupił się przede wszystkim na etyce indywidualnej, natomiast „nie napisał osobnego dzieła na temat doktryny społecznej, ale wiele jego myśli na ten temat znajdziemy w *Sumie teologicznej* i w innych jego dziełach” (s. 326). Zatem przypomnijmy pokrótce podstawową strukturę etyki tomistycznej.

Jak wiadomo, w ślad za Arystotelesem święty Tomasz wyróżnia chyba aż ponad sto różnych cnót, różnorodnie ze

sobą powiązanych, każda zaś z nich zmierza ku którejś z czterech cnót kardynalnych, porządkujących cztery wymiary naszego człowieczeństwa (roztropność porządkuje moralnie sferę intelektualną, sprawiedliwość – sferę wolitywną, męstwo – porządkuje te nasze dynamizmy, które są źródłem lęków i agresji, umiarkowanie wprowadza porządek we władzach pożądawczych). W książce cały ten gąszcz cnót jest przedstawiony (w gruncie rzeczy niepotrzebnie, bo część 2-2 *Sumy teologicznej* jest przecież łatwo dostępna) na stronach 269-313.

Jednak ani Arystoteles, ani święty Tomasz nie rozróżniają cnót indywidualnych i społecznych. Wszystkie cnoty (jeżeli są naprawdę cnotami) i każdy nasz czyn dobry lub zły (jeżeli są aktami ludzkimi) mają znaczenie również społeczne. Teoretycznie wypowiedziane to jest za pomocą tezy, że wszystkie cztery cnoty kardynalne poddane są cnotie tzw. sprawiedliwości ogólnej (niekiedy Tomasz nazywa ją legalną), której przedmiotem jest dobro wspólne (por. 1-2 q. 60 a. 3; 2-2 q. 58 a. 5 i 6 itd.).

Jak się wydaje, dopiero nowożytne rozróżnienie etyki indywidualnej i społecznej otworzyło teoretyczną przestrzeń dla idei Macchavelliego, jakoby przy realizowaniu celów społecznych liczyło się nie to, żeby „być dobrym”, ale żeby „działać dobrze”, słowem, żeby politykę i działalność społeczną traktować jako sztukę. Była to zmiana rewolucyjna. W etyce chodzi o to, ażeby nasze działania były wewnętrznie dobre, natomiast w sztuce chodzi o dobro naszego wytworu. Polityka, jako część etyki, była rozumiana jako realizowanie wewnątrz-

nie dobrych działań na rzecz dobra wspólnego. Natomiast w sztuce chodzi o to, ażeby właściwe jej działania były zewnętrznie dobre, tzn. aby wytwór lub inny wynik tych działań był dobry. Dla sztuki jest czymś drugorzędnym, czy artysta albo lekarz są ludźmi dobrymi, najważniejsze, ażeby wytwory malarza czy rzeźbiarza były rzeczywiście dziełami sztuki i żeby stosowana przez lekarza terapia przynosiła dobre wyniki. Pisał o tym o. Krąpiec w swojej książce *O ludzką politykę!* (Katowice 1993 s.12-17).

Naukę Akwinaty na temat możliwości współpracy władzy politycznej z kościelną Henryk Majkrzak przedstawił poprawnie (s. 331). Osobiście jednak nie zrezygnowałbym z podanej w dziełku *O władzy* (lib. 2 cap. 3) metafory współpracy konserwatora okrętu ze sternikiem, gdyż znakomicie objaśnia ona postulat uznania autonomii obu tych władz. Otóż, i konserwator, i sternik pracują na tym samym okręcie, ale w istotnie innym wymiarze: zadaniem konserwatora jest wzmacniać stabilność okrętu i łątać dziury, do sternika zaś należy bezpieczne przywiezienie do portu ludzi znajdujących się na statku. Rzecz jasna, konserwatorowi, w zakresie obowiązków go zadań, należy się autonomia w stosunku do sternika, ale i on powinien porzucić ambicje wyręczenia lub zastępowania sternika w jego obowiązkach.

Lektura *Antropologii integralnej* w wielu miejscach przywodzi na myśl możliwości poszerzeń i uzupełnień. Niekiedy czytelnik żałuje, że Autor nie zajrzał do tej czy innej książki. Na przykład uwagi na temat mikrokosmiczności człowie-

ka (s.75-78) zastrzeżeń nie budzą. Szkoda jednak, że Autor pisząc swoją książkę, nie mógł się jeszcze zapoznać z opublikowanym mniej więcej w tym samym czasie znakomitym studium Janusza Pydy, *Antropologia mikrokosmiczna w ujęciu św. Tomasza z Akwinu* („Studia Theologica Varsaviensia” 44 (2006) 1 s.159-190), bo z pewnością pomogłoby mu ono temat ten pogłębić. Natomiast w rozdziale poświęconym ciału człowieka, kontrowersyjna teza, jakoby „św. Tomasz nie wypracował żadnej filozofii lub teologii pracy” (s. 108), stałaby się bardziej wiarogodna, gdyby Autor wykazał się znajomością rozprawy śp. prof. W. Jachera, *Zagadnienie pracy u świętego Tomasza z Akwinu* (Katowice 2003, Wydawnictwo Gnome). Bo manichejskie zdanie: „Człowiek jest między zwierzęciem a aniołem, i to jest jego tragedią” (s. 74) w książce znalazło się na pewno przez pomyłkę i wielkiego zarzutu z niego bym nie czynił. Natomiast nieco razi gołosłowność twierdzenia, że „Tomasz był urzeczony budową ludzkiego ciała i wiele dodał nowego do jego opisu dokonanego przez Arystotelesa, Galena i Cicerona” (s. 121). Zapewne jest to twierdzenie prawdziwe, jednak o jego prawdziwości Autor nie próbuje czytelnika przekonać.

W rozdziale na temat duszy człowieka wyróżniają się dobrze przemyślane strony poświęcone problemowi animacji (s. 157-162). Książd Majkrzak nie ulega atmosferze naszej epoki, która w trakcie sporów o aborcję problemem centralnym uczyniła pytanie o moment, w którym embrión otrzymuje ludzką duszę, ale spokojnie przedstawia wy-

kład św. Tomasza, że duszy Bóg nie stwarza ani przed ciałem, ani poza ciałem, ani z ciała, ale wyprowadza ją z nicności wewnątrz tych procesów biologicznych, jakie mają miejsce na początku rozwoju embrionalnego. I rzecz jasna, dusza nie jest objęta ciałem, ale je obejmuje. Wydaje się jednak, że wykład tej problematyki byłby jeszcze bardziej cenny, gdyby Autor znał książkę Krzysztofa A. Wojcieszka, *Stworzony i zrodzony... Metafizyczne wyjaśnienia biologicznego konstytuowania się człowieka w poglądach świętego Tomasza z Akwinu – próba aktualizacji* (Warszawa 2000 Wydawnictwo Navo). Natomiast szkoda, że przedstawiając naukę Akwinaty na temat płciowego różnicowania człowieka (s.140-141), nie zapoznał się Autor z najważniejszymi pracami, broniącymi Akwinatę przed zarzutem antyfeminizmu. Mam na myśli zwłaszcza trzy studia: C. Capelle, *Thomas d'Aquin féministe?*, Bibliothèque thomiste 43, Paris 1982; J. Pinto de Oliveira, *Homme et femme dans l'anthropologie de Thomas d'Aquin*, w: *Humain a l'Image de Dieu*, Genève 1989, s. 165-190 oraz wyróżnioną nagrodą papieską książkę: Pia Francesca de Solenni, *A Hermeneutic of Aquinas' Mens through a Sexually Differentiated Epistemology. Towards an Understanding of Woman as Imago Dei*, Roma, Edizioni Università della Santa Croce 2000.

Pewną niezręcznością Autora jest stwierdzenie jakoby przed grzechem pierwotnym „człowiek był wieczny dzięki darowi łaski i znów takim się stanie” (s. 142). Niewątpliwie, człowiek ani nigdy nie był, ani nie będzie wieczny. Je-

den tylko Bóg jest wieczny, ale w swojej miłości chce dać nam udział w swojej wieczności. Jeśli zaś idzie o termin „nieśmiertelność (*immortalitas*) duszy” (s. 216-223), to warto przypomnieć świętą, wydaną również po polsku, książkę Josepha Piepera, *Tod und Unsterblichkeit* (München, Kösel-Verlag, 1968; wyd. polskie: *Śmierć i nieśmiertelność*, tłum. A. Morawska, Éditions du Dialogue, Paris 1982), w której wykazano, że chociaż Akwinata tego terminu nie unikał, to zdecydowanie częściej używał terminu „niezniszczalność (*incompactibilitas*) duszy”. Pierwszy termin wskazuje bowiem na Boga jako na nienależne ludzkiej naturze źródło życia, drugi – na ontyczną

właściwość duchowego pierwiastka w człowieku.

Podsumowując ocenę książki ks. Henryka Majkrzaka pt. *Antropologia integralna w „Sumie teologicznej” św. Tomasza z Akwinu*, zdecydowanie należy podkreślić wyjątkowość, trafność oraz rzetelność tej książki. W ogóle dotąd nie mieliśmy całościowego opracowania antropologii Akwinaty. Znakomite studium śp. ojca Krąpca pt. *Ja – człowiek*, choć inspirowane myślą Tomasza, przedstawia określoną filozoficzną wizję człowieka, a nie poglądy Tomasza na temat człowieka. Te luki bardzo dobrze wypełnia monografia ks. Majkrzaka.

Nota o Autorach

Artur Andrzejuk – prof. dr hab., prof. zwyczaj. Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego (UKSW), na którego Wydziale Filozofii Chrześcijańskiej kieruje Katedrą Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej oraz Sekcją Historii Filozofii. Autor szeregu publikacji z zakresu filozofii i teologii średniowiecznej, tomizmu, etyki i klasycznej filozofii człowieka. Interesuje się problematyką uczuć, sprawności i cnót moralnych, relacji osobowych. Jest uczniem Profesora Mieczysława Gogacza. Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7926-4070>

Izabella Andrzejuk – dr, adiunkt Państwowej Szkoły Wyższej im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej. Członek-założyciel Naukowego Towarzystwa Tomistycznego oraz członek redakcji Rocznika Tomistycznego. Jest autorką ponad sześćdziesięciu artykułów o tematyce filozoficznej. Zainteresowania naukowe: historia filozofii (arystotelizm, tomizm, filozofia polska); filozofia, etyka, klasyczna teoria człowieka, filozoficzne podstawy mistyki. Napisała książkę pt. *Filozofia przyjaźni. Tomasz z Akwinu* (Warszawa 2007). Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4961-2580>

Przemysław Artemiuk – ks. prof. ucz. dr hab., teolog fundamentalny, adiunkt na Wydziale Teologicznym UKSW, wykładowca w Wyższym Seminarium Duchownym w Łomży oraz przewodniczący Stowarzyszenia Teologów Fundamentalnych w Polsce. Ostatnio opublikował monografię *W obronie spraw najważniejszych. Szkice o apologii* (Poznań 2019) oraz zbiór tekstów publicystycznych *Podręczny alfabet katolika* (Kraków 2018), a także zredagował tom studiów *Nowa apologia. Czego, wobec kogo i jak bronimy?* (Płock 2020). Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5337-0329>

Maciej Bała – dr hab., prof. uczelni na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, dziekan Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej. Zainteresowania naukowe ks. Bały skupiają się wokół filozofii religii,

współczesnej filozofii francuskiej, sekularyzacji oraz dydaktyki filozofii. Jest autorem książek *Zofia Józefa Zdybicka* (Kraków 2019), *Pokochać mądrość. Zarys dydaktyki filozofii i etyki* (Warszawa 2009), *O możliwości hermeneutycznej filozofii religii. Propozycja Paula Ricœura* (Warszawa 2007). Członek Société Francophone de Philosophie de la Religion, Conférence Mondiale des Institutions Universitaires Catholiques de Philosophie, Pomorskiego Towarzystwa Filozoficzno-Teologicznego oraz Stowarzyszenia Nauczycieli Filozofii.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7823-7855>

Marcin W. Bukala – dr hab., profesor w Instytucie Filozofii i Socjologii PAN (Zakład Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej). Zajmuje się historią etyki życia gospodarczego okresu przed wyodrębnieniem się dyscypliny ekonomii, kulturą średniowiecza oraz filozofią praktyczną; podstawą habilitacji M.W. Bukala była monografia *Risk and Medieval Negotium. Studies of the Attitude towards Entrepreneurship: from Peter the Chanter to Clarus Florentinus* (Spoleto, 2014) o pojmowaniu ryzyka gospodarczego w prawie kanonicznym i teologii u schyłku XII i w XIII stuleciu. Jest autorem krytycznych edycji szeregu tekstów z polskiej etyki i teologii praktycznej XIV i XV wieku (m.in. Mateusza z Krakowa) i współautorem przekładu kwestii dyskutowanych św. Tomasza *De potentia Dei*. Jest również redaktorem naczelnym pisma „Prakseologia”.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6489-913>

Tomasz Ćwiertniak – mgr filozofii i politologii, absolwent Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Magisterium z politologii uzyskał w 2011 r. na podstawie pracy *Człowiek, społeczeństwo, państwo w myśli o. M.A. Krąpca* (promotor: prof. dr hab. Wojciech Kaute), zaś magisterium z filozofii w 2018 r. na podstawie pracy *Tomizm konsekwentny Mieczysława Gogacza na tle dziejów tomizmu* (promotor: prof. zw. dr hab. Andrzej Noras). Obecnie doktorant w Instytucie Filozofii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, gdzie przygotowuje rozprawę poświęconą analizie porównawczej tomizmu egzystencjalnego M.A. Krąpca i tomizmu konsekwentnego M. Gogacza.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9515-6168>

Natalia Herold – mgr, absolwentka prawa i administracji na Uniwersytecie Gdańskim (lic.) i Uniwersytecie Warszawskim (mgr). Jest doktorantką filozofii Szkoły Doktorskiej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego oraz sekretarzem Zarządu Naukowego Towarzystwa Tomistycznego. Interesuje się filozofią klasyczną, a w niej szczególnie etyką i pedagogiką. Publikuje w „Roczniku Tomistycznym”.
Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4761-9495>

Marcin Karas – prof. dr hab., historyk filozofii – pracuje w Zakładzie Filozofii Polskiej Instytutu Filozofii UJ. Prowadzi badania z historii idei i z filozofii średniowiecznej, jest autorem ponad 180 publikacji. Ostatnio zajmuje się głównie kosmologią wczesnonowożytną i filozofią dziejów. Opublikował m. in. książki: *Koncepcja czasu w pismach Williama Ockhama* (Kraków 2003), *Natura i struktura wszechświata w kosmologii św. Tomasza z Akwinu* (Kraków 2007), a także prace: *Z dziejów Kościoła. Ciągłość i zmiana w Kościele rzymskokatolickim w XIX i XX wieku* (Sandomierz 2008), *Integryzm Bractwa Kapłańskiego św. Piusa X* (Kraków 2008), czy też *Historiozofia Teilharda de Chardin wobec tradycyjnej myśli chrześcijańskiej* (Kraków 2012), liczne artykuły (45) oraz przekłady (43).
Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2288-9512>

Marcin Klimski – doktor nauk humanistycznych w zakresie filozofii, adiunkt w Instytucie Pedagogiki oraz pracownik Centrum Ekologii i Ekofilozofii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Jego zainteresowania naukowo-badawcze skupione są na edukacji globalnej, edukacji ekologicznej oraz etyce środowiskowej wraz z ich odniesieniami do działań w sferze społeczno-przyrodniczej. Uczestnik projektów, w tym edukacyjnych, m.in. „Ekologia integralna encykliki *Laudato Si'* w działaniu Wspólnot Caritas i społeczności lokalnych”, „Kościół wobec kryzysu ekologicznego. W 30. rocznicę listu pasterskiego Episkopatu Polski nt. ochrony środowiska”, „Monitoring środowiskowy i mediacje w konfliktach ekologicznych”. Jest członkiem RCE Warsaw Metropolitan – Centrum Eksperymentalnego na Rzecz Edukacji dla Zrównoważonego Rozwoju, zorientowanego na kwestie edukacji obywateli w kwestii zrównoważonego rozwoju. Autor ekspertyz, opracowań naukowych i scenariuszy zajęć lekcyjnych z zakresu edukacji ekologicznej.
Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9118-1673>

Martyna Koszkało – dr hab., prof. Uniwersytetu Gdańskiego. Kierownik Zakładu Historii Filozofii Starożytnej, Średniowiecznej i Nowożytnej Instytutu Filozofii. Zastępca Dyrektora Instytutu Filozofii. Jej zainteresowania badawcze obejmują historię filozofii starożytnej, średniowiecznej i nowożytnej, filozofię Boga, historię pojęcia wolnej woli. Autorka książek *Indywiduum i jednostkowie. Analiza wybranych tekstów Jana Dunsza Szkota* (Lublin 2003) oraz *Natura woli, wolność a konieczność. Stanowisko Jana Dunsza Szkota na tle koncepcji św. Augustyna, św. Anzelma z Canterbury i św. Tomasza z Akwinu* (Gdańsk 2019). Autorka haseł encyklopedycznych z zakresu filozofii średniowiecznej w *Powszechnej Encyklopedii Filozofii*, tłumaczeń z łaciny. Publikuje w „Rocznikach Filozoficznych”, „Filo-Sofiji”, „Przeglądzie Filozoficznym” i in.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1475-4319>

Maciej Kulik – dr, absolwent studiów doktoranckich na Uniwersytecie Wrocławskim, gdzie w 2021 r. obronił z wyróżnieniem rozprawę doktorską *Wielkoduszność i niewzruszoność. Postawy wobec losu w filozofii Arystotelesa i stoików*, napisaną pod kierunkiem dr. hab. Michała Głowali. W roku akademickim 2019/2020 był zatrudniony na Uniwersytecie Medycznym im. Piastów Śląskich we Wrocławiu oraz w Niepublicznej Wyższej Szkole Medycznej. Do jego zainteresowań badawczych należy zagadnienie postaw moralnych wobec losu w filozofii starożytnej (Arystoteles, stoicy) oraz problem trafu moralnego (moral luck) we współczesnej filozofii analitycznej. Prócz tekstu zawartego w niniejszym tomie opublikował pięć recenzowanych artykułów naukowych, w tym wchodzący w skład tomu pierwszego serii „Principia Philosophiae Christianae” artykuł *Krytyka teodycei św. Tomasza z Akwinu*.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2619-6331>

Dawid Lipski – dr, adiunkt w Instytucie Społecznych Podstaw Penitencjarystyki Szkoły Wyższej Wymiaru Sprawiedliwości. Stypendysta Funduszu Stypendialnego i Szkoleniowego (Liechtenstein), Fundacji Lanckorońskich z Brzezia (Londyn) oraz Deutscher Akademischer Austausch Dienst (Kolonja). Redaktor w czasopiśmie „Pro Fide, Rege et Lege” oraz w „Roczniku Tomistycznym”. Nauczyciel mianowany etyki w szkole podstawowej.

Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2136-0622>

Jerzy Nitychoruk – prof. dr hab., geolog, profesor nauk o Ziemi, specjalizuje się w geologii czwartorzędu. Profesor i rektor Państwowej Szkoły Wyższej im. Papieża Jana Pawła II w Białej. Absolwent geografii na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej (1981) i geologii na Uniwersytecie Warszawskim (1985). Doktoryzował się (1993) i habilitował (2001) na Wydziale Geologii UW. Tytuł profesora nauk o Ziemi otrzymał 24 kwietnia 2012. W latach 1984–2013 był pracownikiem Instytutu Geologii Podstawowej na Wydziale Geologii Uniwersytetu Warszawskiego. W 2013 podjął pracę w Państwowej Szkole Wyższej im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej. W latach 2013–2019 był dziekanem Wydziału Nauk Ekonomicznych i Technicznych. W czerwcu 2019 został wybrany w wyborach uzupełniających na rektora PSW w Białej Podlaskiej na kadencję 2019–2020. W czerwcu 2020 uzyskał reelekcję na kadencję 2020–2024. Opublikował ponad 300 prac – indeks Hirscha 17 (wg bazy Scopus).

Maciej Nowak – licencjat filozofii na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego, obecnie kontynuuje studia magisterskie na tejże uczelni, absolwent studiów inżynierskich kierunku Elektrotechnika na Politechnice Warszawskiej, członek Naukowego Towarzystwa Tomistycznego. Jest zainteresowany logiką i historią filozofii.

Anna Palusińska – dr hab., dr hab. adiunkt w Katedrze Historii Filozofii Starożytnej i Średniowiecznej Wydziału Filozofii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Interesuje się naukowo filozofią późnego antyku oraz filozofią bizantyńską. Pisała o jej głównych przedstawicielach: Janie Filoponie, Michale Psellosie, Mikołaju z Methone i Grzegorzu Palamasie.

Magdalena Płotka – dr hab., profesor uczelniany w Katedrze Historii Filozofii Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Z-ca redaktora naczelnego Rocznika Tomistycznego. Jej zainteresowania naukowe skupiają się wokół średniowiecznej filozofii praktycznej, historii filozofii polskiej w XV i XVI wieku, paleografii łacińskiej oraz filozofii współczesnej. Jest autorką książki *Metafizyka i semantyka. Filozofia Jana Wersora* (Warszawa, 2013) oraz *Filozofia jako praktyka. Myśl krakowskiego praktycyzmu w XV i XVI* (Warszawa 2016). Publikuje w „Rocznikach Filozoficznych”, „Edukacji filozoficznej”, „Filosofiji”, „Roczniku Tomistycznym” i in.
Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6993-2178>

Jan Pocięj – mgr inż., magister teologii. Przygotował rozprawę doktorską w Instytucie Filozofii UJ na temat związków filozofii ks. prof. Tadeusza Wojciechowskiego z odkryciami fizyki i biologii dwudziestego wieku (2017). Autor artykułu „Piotra Semenienki próba odnowy filozofii klasycznej” (RT 5(2016)). Uczestnik X Międzynarodowego Kongresu Ontologicznego w San Sebastian (2012), gdzie wygłosił referat „The Wave-Corpuscle Duality of Matter and the Nature of the Universe”. Jego zainteresowania naukowe skupiają się wokół aktualizacji tomizmu w oparciu o współczesny obraz świata opracowany przez nauki przyrodnicze. Jest członkiem Sodalicii Świętej Jadwigi Królowej.

Marek Prokop – dr, historyk filozofii, bibliotekoznawca, arabista. Studiował historię filozofii w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie w latach 1969-1974 (magisterium u prof. M. Gogacza). Doktoryzował się ze średniowiecznej filozofii arabskiej u prof. M.-T. d'Alverny na Uniwersytecie w Poitiers w 1978 roku. Po doktoracie zatrudniony kontraktowo w Centre National de la Recherche Scientifique (1979-1983), następnie kierował działem rękopisów Biblioteki Polskiej w Paryżu (1982-2002). Od 1995 r. jest pracownikiem naukowym Zakładu Biografistyki Polonijnej PUNO. Członek: Société Internationale de la Philosophie Médiéval w Louvain, Centre de Recherche Philosophique Saint Thomas d'Aquin w Paryżu, Naukowe Towarzystwo Tomistyczne w Warszawie, Towarzystwo Historyczno-Literackie w Paryżu. W 2009 r. opublikował zbeletryzowaną opowieść o filozofii, zbudowaną na kanwie podróży do różnych krajów, zatytułowaną *Podróże z Awicenną*.

Jacek Salij – prof. dr hab., teolog, dominikanin, od 1970 roku związany zawodowo z Akademią Teologii Katolickiej w Warszawie (od 1999 Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego). W 1990 został profesorem nadzwyczajnym i objął funkcję kierownika Katedry Teologii Dogmatycznej, którą sprawował do przejścia na emeryturę w 2013 roku. Jest znawcą i tłumaczem tekstów św. Tomasza z Akwinu. Oprócz działalności ściśle naukowej o. Jacek Salij niezmordowanie popularyzuje problematykę teologiczną przez liczne publikacje popularno-naukowe, a także kazania i rekolekcje (np. podczas zarazy w Wielkim Poście 2020 prowadził ogólnopolskie telewizyjne rekolekcje wielkopostne).

Maciej Stanek – doktor nauk humanistycznych, absolwent filozofii na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach (2010 r.); doktorat uzyskał w 2015 r., broniąc rozprawy doktorskiej, napisanej pod kierunkiem Prof. H. Wojtczak nt. Jana Burydana „*Quaestiones super 'Parva naturalia' Aristotelis*”. Edycja krytyczna i analiza historyczno-filozoficzna; od 2020 r. pracownik badawczo-dydaktyczny w Instytucie Filozofii na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach; jego zainteresowania naukowe dotyczą przede wszystkim późnośredniowiecznej filozofii przyrody (głównie *Parva naturalia*, *Problemata* i *De anima*) oraz logiki, zwłaszcza uprawianych na Uniwersytecie Paryskim i Uniwersytecie Krakowskim. Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6111-1324>

Bartłomiej Uzar - student Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Zainteresowania naukowe oscylują między metafizyką oraz logiką, zwłaszcza w kontekście scholastycznym, neoscholastycznym i analitycznym. Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2240-1310>

Janusz Węgrzecki – prof. dr hab., kierownik Zakładu Teorii Państwa i Teorii Polityki Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Zainteresowania badawcze ks. Węgrzeckiego obejmują aksjologiczne podstawy polityki i demokracji, teorie władzy, podejście interpretacjonistyczne w naukach o polityce, Kościół w sferze publicznej, myśl społeczna papieży Jana Pawła II, Benedykta XVI, Franciszka, relacja religia i polityka. Autor książek *Wpływ, autorytet, dominacja. Teorie władzy i ich struktura* (Warszawa 2011) oraz *W obronie rozumu politycznego. Myśl Josepha Ratzingera/Benedykta XVI* (Warszawa, 2019). Nr ORCID: (<https://orcid.org/0000-0002-9335-0215>)

Michał Zembrzusi – dr hab, profesor uczelniany w Katedrze Historii Filozofii Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej UKSW. Interesuje się problematyką epistemologiczną w starożytności i średniowieczu, a szczególnie problematyką pamięci i teorią intelektu możliwościowego i czynnego. Jest współredaktorem książek w serii „Opera philosophorum medii aevii”. W jej ramach w 2012 opublikował autorską monografię zatytułowaną: *Tomasz z Akwinu. Komentarz „O pamięci i przypominaniu”*. W 2019 roku opublikował monografię pt. *Filozofia intelektu. Tomasa z Akwinu koncepcja intelektu możliwościowego i czynnego*. Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4647-479X>

Michał Ziółkowski MI – dr, członek Zakonu Posługujących Chorym (Ministri Infirmorum), członek zwyczajny Naukowego Towarzystwa Tomistycznego. Autor książki *Pokonać śmierć czy zmienić człowieka. Ideologia współczesnego transhumanizmu wobec heterodoksji Mikołaja Fiodorowa* (Warszawa 2020). Publikuje w kwartalniku „Fides et Ratio”, serii „Universum Ethicae Christianae” oraz „Roczniku Tomistycznym”. Zainteresowania naukowe skupia wokół: filozoficzno-teologicznej analizy transhumanizmu i związanych z tym nurtem problemów bioetycznych oraz etyce sztucznej inteligencji; ewolucji idei antychrysta w tekstach biblijnych; filozofii tomizmu konsekwentnego; koncepcji myślicieli rosyjskiego renesansu filozoficzno-religijnego.
Nr ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5369-071X>